

ONZE MAATSCHAPPIJ,

DOOR

Dr. L. DE JAGER, te Leeuwarden.

Ik heb het artikel van HAMAKER gelezen, maar eerlijk gezegd ontgaat mij het verband. HAMAKER begint met beschouwingen over egoïsme en altruïsme. Ik meen, dat deze kwestie heel kort kan worden weergegeven. Ieder handelt in het algemeen zóó, als hem het meest bevredigt. Voor den altruïst is het een even groote straf, als hij een handeling pleegt, waarbij zijn eigen belang grooter is dan het algemeene, als het voor den egoïst is, indien deze eigen voordeel achterstelt bij algemeen belang. In den grond is bij beiden de drijfveer dezelfde. Het verschil zit minder in de drijfveer dan in het gevolg. De handelingen van den egoïst komen in de eerste plaats hem zelf, die van den altruïst anderen ten goede.

Het is mij niet recht duidelijk, wat deze zaak met onze Maatschappij te maken heeft. De geneeskundige tracht zijn positie te verbeteren, niet uit puur egoïsme, maar omdat hij in de eerste plaats het welzijn van het gezin, waarvoor hij de zorg op zich genomen heeft, wil bevorderen. Dat hem het welzijn van dit gezin, nader aan het hart ligt dan dat van zijn buurman, ligt nogal voor de hand. Alleen bij den arts, die alleen op de wereld staat, zou men van een zuiver egoïsme of altruïsme kunnen spreken. Met egoïsme of altruïsme heeft de zaak, die ons tegenwoordig bezighoudt, naar het mij voorkomt, niets te maken.

De zaak is, dat de geneeskundige naast de bevordering van het algemeen belang, streeft naar zoodanige bestaansvoorwaarden, dat hij zonder al te groote zorgen zijn kinderen een fatsoenlijke opvoeding kan geven en later zijn weduwe niet in armoede behoeft achter te laten, noch zelf op zijn ouden dag op de publieke liefdadigheid aangewezen is. Het kan moeilijk zijn, om altijd weerstand te bieden aan de moeilijkheden, die zich voordoen. Slechte en onbillijke behandeling door een gemeentebestuur, opzettelijke uitbuiting door ziekenfondsen en dergelijke instellingen enz. zijn uitzondering, maar komen voor, en dan kan de positie van den geneeskundige zeer onaangenaam worden, kan het heel moeilijk worden, om een fatsoenlijk man te blijven. Er is geen enkel bezwaar tegen en er is alles voor, om elkaar in die gevallen te helpen. Dat was dan ook het beginsel van onze vakactie. Wij hebben daarbij echter over het hoofd gezien, dat het geheel iets anders is, als beroepsgenooten zich solidair verklaren, dan wanneer een vereeniging, bestaande uit zeer verschillende groepen personen, samen opkomen voor de belangen van één der groepen, en dat die menschen met zeer uiteenlopende belangen bindende wetten maken, waaraan de leden van een bepaalde groep zich hebben te onderwerpen. Alles wat HAMAKER aanvoert, is volkomen juist, maar al die dingen hadden niet moeten uitgaan van de Maatschappij, maar van de belanghebbenden zelf. Toen de Maatschappij dien weg opging, werd gemeend, dat er een algemeen belang van alle geneeskundigen mee gemoeid was; nu wij op weg zijn, blijkt, dat de belangen volstrekt niet evenwijdig gaan. De ervaring heeft toch wel geleerd, dat het verstandiger is, dat de belanghebbenden zelf hun zaken regelen, dan dat menschen, die er geheel buiten staan, niet slechts raad geven, maar mee beslissen. De ziekenfondskwestie te Amsterdam is opgelost door de fondsdokters zelf, die zich bij die gelegenheid niet aan de wetten der Maatschappij hebben gestoord, maar eerst toen de zaak beklonken was, het hoofdbestuur voor de keuze hebben gesteld, zijn goedkeuring aan de besluiten te hechten of de wetsovertreders uit de Maatschappij te zetten. Door de afdeling Amsterdam werd eenvoudig als eisch gesteld, dat het hoofdbestuur zich buiten de zaak moest houden. De specialisten stellen zelf hun eischen, werken in die richting geheel buiten de Maatschappij om. Welke reden is er nu, om deze zaak door de Maatschappij te laten regelen? Het gebeurt immers toch niet. Of die eischen redelijk zijn, doet er niet toe, de specialisten, die de eischen stellen, blijven dit zelf doen, en bedanken er zeer terecht voor, dat hun door de

Maatschappij de wet gesteld wordt. Al die beweging komt er ten slotte op neer, niet dat de Maatschappij de zaak regelt, maar, dat de Maatschappij noodgedwongen goedkeurt, wat de heeren besloten hebben. Keurt de algemeene vergadering of het hoofdbestuur het niet goed, dan doen zij het toch, evenals de fondsgeneesheeren het in Amsterdam deden.

Indertijd werd beweerd, dat de Maatschappij meer moest doen; men had er niets aan. De Maatschappij had eigenlijk geen reden van bestaan, want er was geen enkel geldelijk voordeel aan het lidmaatschap verbonden. Het nut van onderlingen omgang, van onderlinge voorlichting werd niet gevoeld; er moest een tastbaar voordeel aan verbonden zijn. Wij hebben het zóó ver gebracht, dat ieder arts feitelijk gedwongen is, om lid te worden. De toestand is van dien aard geworden, niet, dat de leden van de Maatschappij elkaar helpen, maar dat wij het niet-lid alleen laten staan. Niet de geneeskundigen zijn solidair, maar de leden van de Maatschappij. De Maatschappij beoogt onder meer de verheffing van den geneeskundigen stand; dit doen wij niet meer; wij verheffen alleen de leden van de Maatschappij, wat niet precies hetzelfde is. Gezegd wordt, dat het algemeen belang er bij gebaat is, als de geneeskundigen een onbezorgd bestaan hebben, en dergelijke. Dat spreek ik niet tegen, maar streven wij nu daarnaar? Neen wij streven er naar, dat de leden van de Maatschappij een onbezorgd bestaan hebben, en maken zelfs onder omstandigheden aan andere geneeskundigen het leven onmogelijk, om ze op die wijze te dwingen, lid te worden.

HAMAKER en ook anderen zeggen, dat van al die verbeteringen niets terecht zou zijn gekomen, als de Maatschappij zich niet er voor gespannen had. Dat is mogelijk, maar de fondsgeneesheeren in Amsterdam hebben het tegendeel bewezen. De Maatschappij heeft een uitstekend werk gedaan door een onderzoek in te stellen naar den toestand van de ziekenfondsen. Dat is een algemeen maatschappelijk en een algemeen geneeskundig belang. Uit dat onderzoek bleek, dat er groote misstanden bestonden. Nu is het feit, dat er misstanden bestaan, toch geen reden, om aan te nemen, dat die misstanden algemeen zijn. Men had gerust kunnen afwachten, dat de geneeskundigen in de plaatsen, waar die misstanden heerschten, er tegen op kwamen. Als de belanghebbenden zelf zich neerleggen bij die misstanden, wat doet een ander zich er dan mee te bemoeien? De arts is geen onmondig kind, maar kan heel goed beoordeelen, of verbetering noodig is. Ik ben overtuigd, dat, als de Maatschappij zich er buiten gehouden had, overal waar het noodig is, de fondsgeneesheeren zelf hun zaken wel zouden hebben behartigd. Naast de afdelingen bestaan in de grootere plaatsen nog plaatselijke vereenigingen van geneeskundigen, die tarieven vaststellen, en een algemeene gedragslijn, ook tegenover de ziekenfondsen. Dat gaat niet met bindende besluiten, maar heel huiselijk, zonder dat er van een conflict sprake is. Er hebben in de laatste jaren verschillende conflicten plaats gehad, maar is men nu wel heel zeker, dat de inmenging van het hoofdbestuur daar goed gedaan heeft? Dat in die gevallen de afdelingen haar zin gekregen hebben mag waar zijn, maar ik heb nog altijd enig vermoeden, dat dit ook het geval zou zijn geweest zonder inmenging van het hoofdbestuur, maar dan zou het conflict minder scherp zijn geworden. Zonder eenigen twijfel heeft onze eisch omtrent de machtsverhouding kwaad bloed gezet. Wij hebben nu wel den volke heel duidelijk gemaakt, dat daarvoor geen reden was, en dat wij alleen het heil van de patiënten op het oog hebben, maar inusschen is van dien eisch niet heel veel overgebleven. Geredeneerd is, dat wij tijdig er bij moesten zijn, en niet eerst conflicten afwachten. Dat is tot zekere hoogte waar, maar tegenover de buitenwereld moest het den indruk wekken, dat wij onze macht wilden uitbreiden, wat dan ook het geval was. Wij hebben ons, vóórdat het gevaar er was, tot tegenweer gezet, zonder nog te weten, of het gevaar zou komen. Dat moest van andere zijde tot verzet aanleiding geven. Zoo is er een strijd over allerlei gevaren, die zouden kunnen dreigen. Van beide kanten staan wij klaar met maatregelen, die wij van plan zijn, om te nemen, als de tegenpartij een bepaalden denkbaren maatregel neemt. Een groot deel van de onverkwikkelijke debatten op de laatste algemeene vergaderingen zijn gehouden over zaken, die misschien te eeniger tijd mogelijk zouden kunnen zijn. Wij hebben den

vasten grond verlaten en gevochten tegen fata morgana. Op papier is alles geregeld en als men meent, dat het heel mooi geregeld is, dan komt er een groep leden, die er niet mee tevreden is. Gezegd wordt, dat wij belangrijke resultaten hebben bereikt bijv. wat de keuringen van levensverzekeringen betreft. In theorie mag dat waar zijn, maar ik heb er persoonlijk niet veel voordeel van gezien. Van eenheid in de formulieren bemerk ik niets. Het eenige, wat ik bemerk heb, is, dat ik voor een maatschappij, waarvoor ik nogal wat keuringen verricht, vroeger een zelfde formulier invulde, en dan al naar gelang van het verzekerde bedrag per keuring *f* 5.— of *f* 7.50 ontving, terwijl ik nu twee verschillende formulieren krijg, en voor het kleine formulier *f* 3.— honorarium ontvang. De maatschappij deelde mee, dat zij deze regeling, waarmee zij het niet eens was, had ingevoerd op aandringen van het hoofdbestuur. Het onderzoek is precies hetzelfde, alleen het formulier verschilt. Ik maak het hoofdbestuur hiervan geen verwijt, maar zou toch willen vragen, of dit voordeel nu zóó groot is, dat het opweegt tegen de drukte, die over die zaak gemaakt is.

Het was veel verstandiger geweest, als wij de meeste van de genomen besluiten hadden overgelaten aan de plaatselijke geneeskundigen, in plaats van alles te willen centraliseeren. In de afdeling Friesland bijv. bestaat slechts één groot ziekenfonds, dat beheerd wordt door een bestuur, waarin de machtsverhouding voor ons zeer ongunstig zijn. Er zijn twee door ons aangewezen geneeskundigen. Dat fonds werkt tot ons aller genoegen en brengt verbetering aan, zooveel in zijn vermogen is. Voorzitter is een arts, secretaris een apotheker. Ik ben overtuigd, dat, als wij de ons door de algemeene vergadering toegedachte macht in het bestuur gaan opeischen, dat dan uit verzet een geheel ander dagelijksch bestuur verkozen zal worden. Te nemen besluiten worden vooraf onderworpen aan het oordeel van de ter plaatse gevestigde geneeskundigen, die niet meer doen dan officieus hun meening zeggen. Zou het nu niet al te dwaas zijn, dat over de inrichting van een dergelijk fonds alle leden der afdeling gingen meespreken? Maar nog dwazer is het, als een hoofdbestuur of C. O., die de toestanden hier veel minder goed kunnen beoordeelen dan wij zelf, de lakens uitdeelen. Dergelijke overwegingen gelden voor de specialistenkwestie, waarvoor geen algemeene bepalingen kunnen worden vastgesteld. In de afdelingsziekenfondsen is een bepaald percentage uitgetrokken voor de bezoldiging van de specialisten. Nu maakt het toch een groot verschil, of een ziekenfonds werkt op een plaats, waar specialisten wonen, of op het platteland. In de stad zal al heel spoedig een specialist worden geraadpleegd, terwijl op het platteland de huisarts een groot deel van die aandoeningen behandelt. Ik stuur hier een fondspatiënt met een gewone conjunctivitis of een holle kies naar den specialist, die er nu eenmaal voor aangesteld is, maar zou buiten er niet aan denken. In de stad brengt het raadplegen van specialisten kosten mee, die voor rekening van het fonds behooren gebracht te worden; op het platteland zijn deze kosten van geen belang, omdat de duurte wordt veroorzaakt door de reiskosten. Hier kan deze geheele kwestie blijven rusten; wat zwaar weegt, zijn de kosten van ziekenhuisverpleging en behandeling in het ziekenhuis, die bij ernstiger ziekten noodzakelijk zijn. Consulten ten huize van specialisten, zelfs ambulante behandeling behoeven niet ten koste van het fonds worden gebracht: behandelingswijzen, waarvoor de specialist den patiënt, die in de stad woont, dagelijks laat komen, worden op het platteland overgelaten aan den patiënt zelf of aan den huisarts. Wil men hier meer regelen dan de gewone behandeling door den huisarts, dan zijn er geheel andere bepalingen nodig. Ook in de steden is de toestand zeer verschillend. Er zijn steden, waar de huisarts bij uitzondering geraadpleegd wordt, omdat voor elk orgaan eerst de specialist te hulp geroepen wordt, maar daarnaast zijn er ook nog steden, waar de specialist den huisarts aanvult. Waarom moeten voor al die verschillenden toestanden algemeene bepalingen worden vastgesteld?

Vroeger kon ieder lid worden van een afdeling, die voor hem het best bereikbaar was, of die hem het meest aantrok. Dank zij de bindende besluiten is het lidmaatschap gereguleerd. Wel kan men nog buitenlid zijn van een andere dan zijn eigen afdeling, maar het is toch eigenlijk dwaas, dat iemand de vergaderingen van één

afdeeling geregeld bezoekt, en zich heeft neer te leggen bij de over hem genomen besluiten van een andere afdeeling, waarvan hij door de slechte verbindingen de vergaderingen onmogelijk kan bezoeken. Het gevolg is, dat deze leden thuis blijven, omdat zij geen lust hebben, om steeds als gast beraadslagingen bij te wonen, waarmee zij niets te maken hebben, terwijl in een andere afdeeling dezelfde zaken behandeld worden, waar zij voor hen wel van belang zijn, maar waarbij zij door gebrekkige verbindingen niet kunnen komen. Terwijl vroeger de afdeelingen vrijheid hadden, om te bepalen, op welke wijze iemand lid van de afdeeling kon worden, en gewoonlijk daarvoor een hoofdelijke stemming noodig was, kan nu ieder, die zich aanmeldt, lid worden, tenzij tegen hem schriftelijke bezwaren, die niet te bezweren zijn, zijn ingebracht. Dit laatste gebeurt uit den aard der zaak nagenoeg nooit. Toch kan vooral in kleine afdeelingen de aantrekkelijkheid van de vergaderingen door één enkel persoon zeer verminderd worden. Van deballotage was ook vroeger hoogst zelden sprake, maar nu is het nagenoeg uitgesloten. Waarom de afdeelingen niet de vrijheid gelaten, in plaats van dit alles van hooger hand te reglementeeren? Al die beperkende maatregelen zijn genomen met het oog op door de afdeelingen te nemen bindende besluiten.

Beweerd wordt, dat zeer veel, dat bereikt is, te danken is aan het optreden van de Maatschappij. Zeker, er is gebruik gemaakt van een vereeniging met een groot aantal leden, die door de meerderheid gedwongen zijn, om te loopen in de richting van de vakvereeniging. Maar dat is juist de fout. Als in een goedgeordende arbeidersorganisatie, die eenig doel beoogt, een meerderheid de vereeniging gebruikt, om een bepaald politiek of godsdienstig doel, dat niet in de bedoeling van de vereeniging lag, te bereiken, dan zal dat eerder lukken, dan als eerst een nieuwe vereeniging moet worden opgericht, en het is heel eenvoudig, om dan maar te zeggen, dat de minderheid zich heeft te schikken, of maar moet uitreden, maar dan gebruikt de meerderheid zijn macht voor iets, dat moreel niet door den beugel kan. Bij ons is wel geprotesteerd, maar steeds werd gezegd, dat het belang van den geneeskundigen stand er mee gemoeid was. En nu staan wij voor een toestand, waarbij een meerderheid een zeker niet zeer kleine minderheid wil dwingen, om het karakter van de Maatschappij voor goed te wijzigen. Ik zeg een meerderheid, maar of die meerderheid er inderdaad is, moet nog blijken. Nu getracht wordt, om gewaar te worden, hoe eigenlijk de meening van de leden is, wordt gesproken van onwettig referendum en insinuatie. Het is duidelijk, dat de richting, die de Maatschappij opgegaan is, verschilt van de vroegere. Men mag dan trachten aan te toonen, dat wij eigenlijk altijd in die richting werkzaam geweest zijn, maar ieder voelt wel het verschil. HAMAKER zegt, dat, als wij dezen weg verlaten, een andere vereeniging zal worden opgericht, die geheel gelijk zal zijn aan de Maatschappij. Als dat zoo was, dan zou het een vechten tegen windmolens zijn, om er nog langer over te praten. Maar ik ben het volstrekt niet er mee eens. Laten wij de vakactie schieten, dan zullen, waar het noodig is, plaatselijke vereenigingen van ziekenfondsartsen, specialisten enz. opgericht worden, die zich, als het noodig mocht blijken, zullen vereenigen tot provinciale of nationale vereenigingen. Het is mogelijk, dat dan een deel van de leden niet langer lid van de Maatschappij zal blijven, maar zich zal vergenoegen met het lidmaatschap van de vakvereeniging. Heel erg bang ben ik daarvoor niet; op plaatsen, waar naast de afdeelingen nog doktorengezelschappen bestaan, zijn een zeer groot deel van de artsen lid van beide, of van nog meer. Maar laat dat zoo zijn. Die toestand is dan toch beter dan de toestand, dien wij nu hebben, waarbij de artsen niet vrijwillig, maar gedwongen lid van de Maatschappij zijn, sommigen om den broode, anderen omdat zij noode afstand doen van een Maatschappij, die zij liefhebben. Men houde in het oog, dat dan de geldelijke lasten van het lidmaatschap van de Maatschappij geen beletsel meer zijn, om naast de vakvereeniging lid van de afdeeling te worden.

Men stelt het steeds voor, alsof met het staken van de tegenwoordige actie van wege de Maatschappij alles wat niet met de wetenschap in verband staat over boord wordt geworpen. Dit komt mij zeer onjuist voor. De Maatschappij kan als hoogstaand lichaam heel goed adviseeren in zaken betreffende arbeidersverzekering, geneeskundige

verzorging van de bevolking, de strafrechterlijke aansprakelijkheid van den geneeskundige, de positie van den geneeskundige als gemeentebambtenaar, enz. De band met de Rijksverzekeringsbank behoeft evenmin verbroken te worden als de commissies, die bemiddelend optreden bij conflicten tusschen geneeskundigen onderling en tusschen geneeskundigen en ambtelijke lichamen. De Maatschappij kan heel goed de belangen van den geneeskundigen stand behartigen zonder dwang op de leden uit te oefenen en zonder dat uitsluitend de leden de tastbare voordeelen van deze bemoeiingen genieten. De A. N. W. B. verschaft haar leden wel enkele voordeelen, maar de hoofdzaak is toch, wat hij voor alle toeristen doet; het congres voor openbare gezondheidsregeling bevordert de volksgezondheid. Waarom zou de Maatschappij niet werkzaam kunnen zijn voor bepaalde doeleinden, zonder dat de leden en persoonlijk voordeel bij hebben?

Verlaten wij den ingeslagen weg, dan zal de arbeid, die in de laatste jaren verricht is, niet nutteloos zijn geweest. Wij hebben geleerd, dat er aansluiting moet worden gezocht, de op te richten plaatselijke vereenigingen zullen hun voordeel kunnen doen met de opgedane ervaring, de begane fouten kunnen worden vermeden. Ik ben niet overtuigd, dat wij, als de Maatschappij zich er niet had voorgespannen, nu niets zouden hebben bereikt; door het werk van de Maatschappij was het voor andere corporaties onnoodig zich er mee te bemoeien, maar dat neemt niet weg, dat wij door die bemoeiingen weten, wat er te doen is. Maar laat nu aan de geneeskundigen ter plaatse over, om te beoordeelen, of daar vakactie noodig is. Natuurlijk zullen overgangsmaatregelen moeten worden beraamd, om de wagen in een ander spoor te brengen, maar waar een wil is, is een weg.

Het komt mij voor, dat er geen sprake van behoeft te zijn, dat of de voorstanders van de vakactie of de ouderwetsch denkende leden uit de Maatschappij moeten treden. Gaan wij door op den ingeslagen weg, dan zullen wel de laatsten, tenzij dat voor hen geldelijk onmogelijk is, voor het lidmaatschap bedanken, en zal de Maatschappij omgevormd worden in een zuivere vakvereeniging. Werpen wij echter de vakactie over boord, dan kan ieder lid blijven van de Maatschappij en zullen de artsen, die dat noodig oordeelen, zich bovendien nog op andere wijze organiseeren. Van een scheuring in twee partijen is dan geen sprake.

De vraag is niet, of de geneeskundigen hun vakactie zullen staken, maar of de Maatschappij, die van huis uit iets anders bedoelde, nog langer daar voor gespannen zal worden. HAMAKER toont aan, dat de vakactie nuttig is geweest en dat de wijze, waarop die gevoerd is, doeltreffend geweest is. Al mag men het in alle opzichten niet met hem eens zijn, ik wil daarover niet gaan redetwisten. Desnoods wil ik alles toegeven. De nu alles beheerschende vraag is, of het goed was, onze Maatschappij daarvoor te gebruiken. Wordt de vraag zóó gesteld, dan kunnen alle beschouwingen over de doeltreffendheid van de genomen besluiten achterwege blijven. Met de uitspraak: laten de leden, die zich niet met den nieuwen koers kunnen vereenigen, er maar uitgaan en derg. komen wij er niet. Het behoud van de Maatschappij staat op het spel.

April 1919.

CASUÏSTISCHE MEDEDEELINGEN.

Dr. D. J. BECK, zenuwarts, EEN GEVAL VAN ENCEPHALITIS LETHARGICA.

Den 25sten Maart onderzocht ik met collega VAN DER VEEN ¹⁾ te Tubbergen een patiënte, die op een vrij eenzaam gelegen boerderij te Fleringen, ongeveer 10 K.M. ten oosten van Almelo woont.

¹⁾ Voor zijn hulp bij het samenstellen van deze mededeeling ben ik collega VAN DER VEEN zeer erkentelijk.